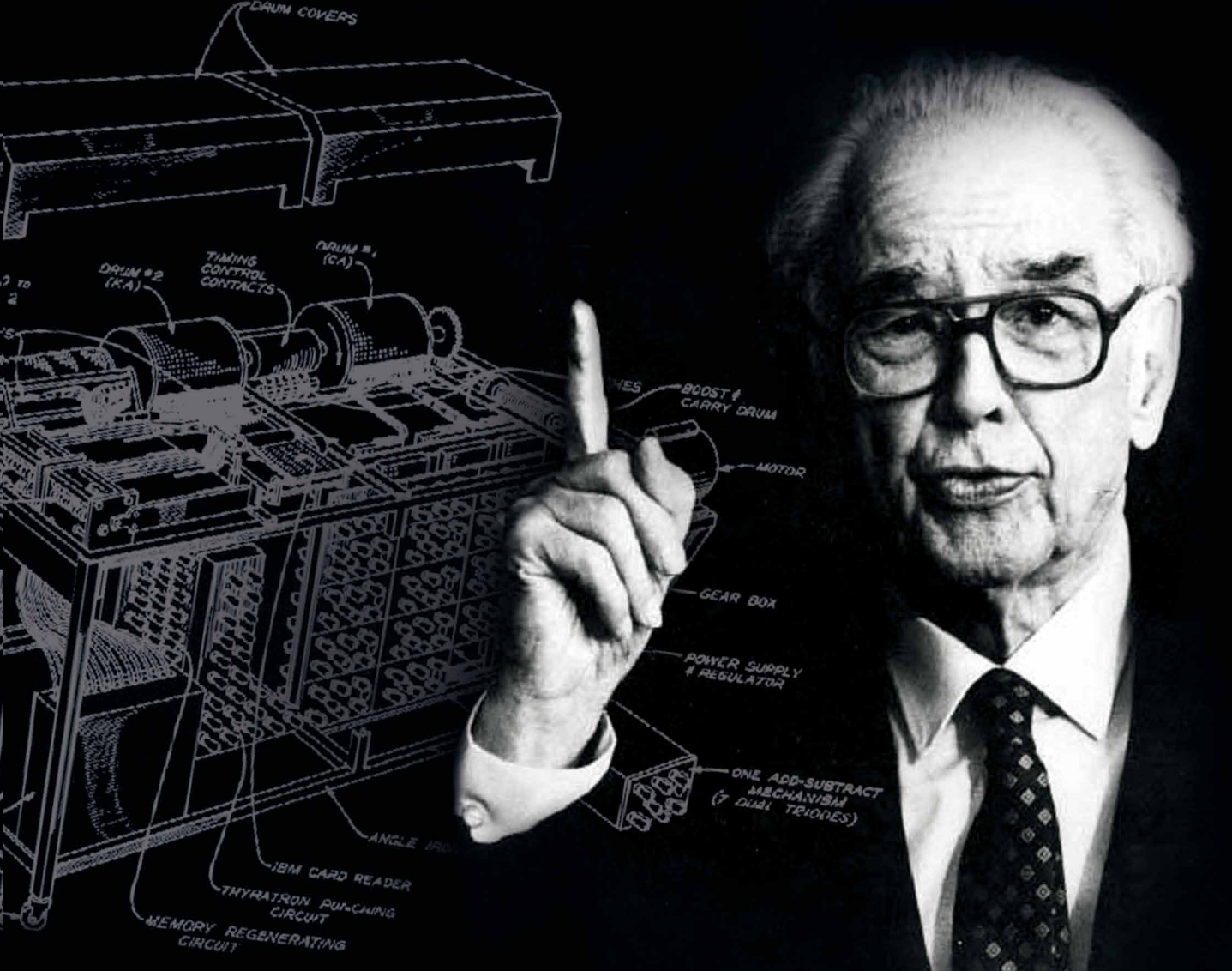

*Дядото на Джон Атанасов
е жертва на османските
зверства. Ученият получава
световно признание
благодарение и на България*

Създателят на изчислителя

Дани Динева, снимки архив

За Джон Атанасов е чувал всеки. Веднага изниква клишетото „бащата на компютъра“, а също - връзката, че произхожда от България, такова му е името. Но какво точно е постигнал? Личността му е повод да се удряме гордо в гърдите, че „наш човек“ е измислил компютъра и го е дал на всички. Че без неговото изобретение светът щеше да е съвсем различен. Или обратното - нихилистично да изтъкнем, че мнозина изобретатели разработват прототипи, Атанасов не е създал нещо толкова новаторско, а даже не е и българин. Тук ще намерите госта аргументи, особено ако заемате първата позиция...

К какво е компютър? Уж най-фасулският въпрос на нашето съвремие трудно може да получи лесен отговор от всеки. Истината е, че гумичката означава „изчислител, човек, който смята“, и е на повече от 500 години. Но госта време трябва да измине, преди да добие днешното си значение, негледима част от нашето ежедневие. Тук идва името на Джон Атанасов.

ДИГИТАЛНО, ВИТАЛНО

Наистина по неговото време и други учени предлагат свои прототипи на изчислителни машини. Но той е изобретателят на първия електронен дигитален компютър – неговият принцип се оказва най-успешен и оцелява до

наши дни – компютрите ни са електронни, а не механични или лампови, и работят на цифров принцип. Точно Атанасов гениално избира бинарния (двоичен) код. Прословутите единици и нули в основата на почти всички днешни технологии – компютри, телевизия, мобилни комуникации, музика, кино, печат; всичко, което наричаме „дигитално“.

Колкото го корените – бащата на Джон, Иван Атанасов, е чист българин, който е съхранил родното в себе си и оказва решително влияние върху развитието на сина си. Освен това не е преувеличено изказването на папа Йоан Павел Втори, който при посещението си в нашата страна през 2002 г. сравнява Джон Атанасов с братята Кирил и Методий. И при тях имаме повод да се гордеем заради отчасти българския им произход, но и заради ролята, която нашата държава изиграва в признаването и популяризирането на делото им.

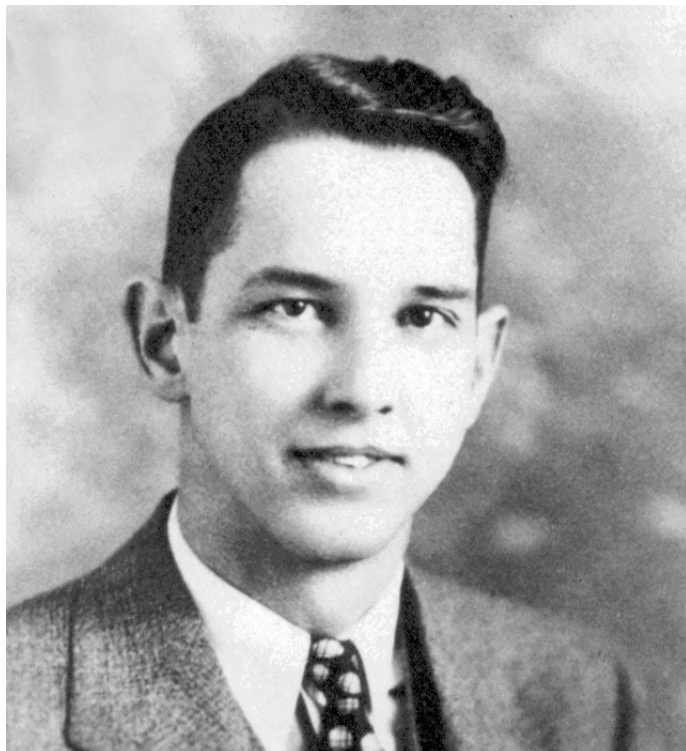
През 1966 г. излиза книгата на Р. К. Ричардс „Електронни цифрови системи“, където четем: „Изглежда, че родословието на всички електронни цифрови системи започва от компютъра на Атанасов и Бери“. Това изречение е на път да преобърне целия компютърен свят в края на 60-те и става катализатор на най-сериозния съдебен процес в историята на компютрите. Тази книга е и причината България да открие Джон Атанасов.

РАЗ-ДВА

Първите изчислителни устройства - сметалата, са от гревността. Римската бройна система, последвана от далеч по-удобната десетична, плод на индийската култура и достигнала до нас чрез Арабския свят, дават основата на изработването на по-съвършени уреди за изчисление.

През 1642 г. Блез Паскал създава механичен калкулатор, а поколения учени внасят подобрения, за да се достигне до първия,

Младият изобретател през 1938 г.

Джон Атанасов с майка си Айва, 1905 г.

патентован през 1888 г. в САЩ, клавишен прототип с печатащо устройство. Като че ли възможностите на механичните калкулатори достигат върха си.

През 50-те години на XIX в. гениалният британец Чарлз Бабидж е осенен от идеята за програмируем компютър, използващ за носители на информация перфокартите, изобретени от лионския тъкач Жакарг през 1801 г. Първата програма пише графиня Ада Львлейс Кинг, единствена законна дъщеря на английския поет Байрон. Гениалните идеи на Бабидж възхваляват поколения изобретатели, но е писано да се реализират столетие по-късно.

Но наличните сметачни машини явно не са достатъчни - през 1880 г. започва преброяване на населението в САЩ, пресмятането отнема цели 7 години. Това поражда политически проблеми - забавя разпределянето на сенаторите в Конгреса. Със задачата да намери по-бърз метод се заема Херман Холерит - минен инженер от немски произход. През 1884-1889 г. той патентова първите табулатори - електромеханични сметачно-аналитични машини.

Такива пресмятания изискваха много седмици тежък труд с настолен механичен калкулатор.

Механичните калкулатори остават в миналото. Холерит основава фирма, но финансовата ситуация не е розова и през 1911 г. я продава. След поредица от сливания през 1924 г. тя става част от консорциума IBM.

ОТ СМЕТАЧНАТА ЛИНИЯ

Година след появата на IBM младеж на име Джон Винсент Атанасов, благодарение на отличната си диплома по електроинженерство от Флорида, става аспирант по математика в град Еймс, Айова. 22-годишният учен от малък е избрал своя път. Благодарение на родителите си Иван и Айва - електроинженер и учителка по математика, 9-годишното момче открива магията на смятането. Любимият готозава бейзбол и детските книжки губят очарованието си, когато Джон прочита упътването към сметачната линия „Дицген“. Той вече е прочел много от техническата литература на баща си и е впечатлен от логаритмичната таблица, чудоейно улесняваща пресмятанията.

Айва Атанасова с удоволствие напътства сина си. Неговата жажда за знания няма покой - изучава радиотехниката, увлича се от физика, химия и астрономия. Атанасови и осемте им деца често се местят в различни градове, работата на Иван налага номадския начин на живот. Завършил гимназия, Джон въпреки отличния си успех не може веднага да продължи обучението си - за да подпомогне семейния бюджет, една година проучва сулфатни залежи във Флорида. Събира пари и се записва в местния университет. Исква да учи физика - в началото на XX век тя обещава научни успехи, на нея се основават всички големи открития.

Електроинженерството обаче включва достатъчно теоретични дисциплини и Джон се спира на него.

▲
Бащата на компютъра със своите три деца - Елис, Джоан и Джон-младши.

КОГАТО ДЖОН СРЕЩНА ЛУРА

За да се издържа като аспирант, Джон обучава студенти. Поверени са му два класа дипломанти, младежът работи сериозно и по магистратурата си по математика. В един от редките моменти, когато си позволява да се позабавлява, Джон се запознава с 3 г. по-голямата Лура Мийкс. Въпреки че има доста ухажори, тя е привлечена от сериозния, възлюбен млад мъж. Скоро стават неразделни. По финансови причини Лура напуска колежа и се завръща в Оклахома, за да работи като учителка. Израснала в голямо фермерско семейство, тя с радост се връща у дома, но ѝ тежи липсата на любимия. Джон също усеща празнота, двамата разбират, че са едни за друг и през 1926 г. вече са семейство.

▶
Настолният механичен калкулатор „Монро“ е единственият, с който Джон е разполагал за сложните си сметки. Това го накарало да потърси нещо по-добро.

Сметачната линия „Дицген“, възроновила изобретателя.

изискваха много седмици тежък труд с настолен механичен калкулатор (...) факт, който в края на краищата мотивира моята работа в областта на автоматичните изследвания“.

ДЪЛБОКИТЕ ВОДИ НА ПРЕСМЯТАНЕТО

Първия пробив Атанасов прави през 1935 г. С асистента по математика и физика А. Е. Брант разработват нов числов метод в областта на спектроскопията. За целта усъвършенстват значително, без да променят конструктивно табулаторното устройство на IBM 5080. Начинанието е успешно. В научната си статия двамата етично изказват благодарности на IBM за предоставената апаратура (година по-късно, след като започват процесите, в писмо на IBM ще пише: „да не се гонуска Атанасов го табулатора“).

Постепенно Джон стига до извода, че ако иска изчислителна машина, подходяща за нуждите на науката и конкретно за системни линейни алгебрични уравнения, трябва да я построи сам. Много от студентите и аспирантите на Атанасов си спомнят симпатичния професор, обсебен от идеята за машина, която да съкрати месеците ръчно смятане. През 1984 г. ученият пише: „Водех пълнокръвен живот и имах да правя толкова много неща. Не исках да изследвам в тази област и да изобретявам, но унило направих завои в тази насока“. Налага се приложните търсения да заменят теорията.

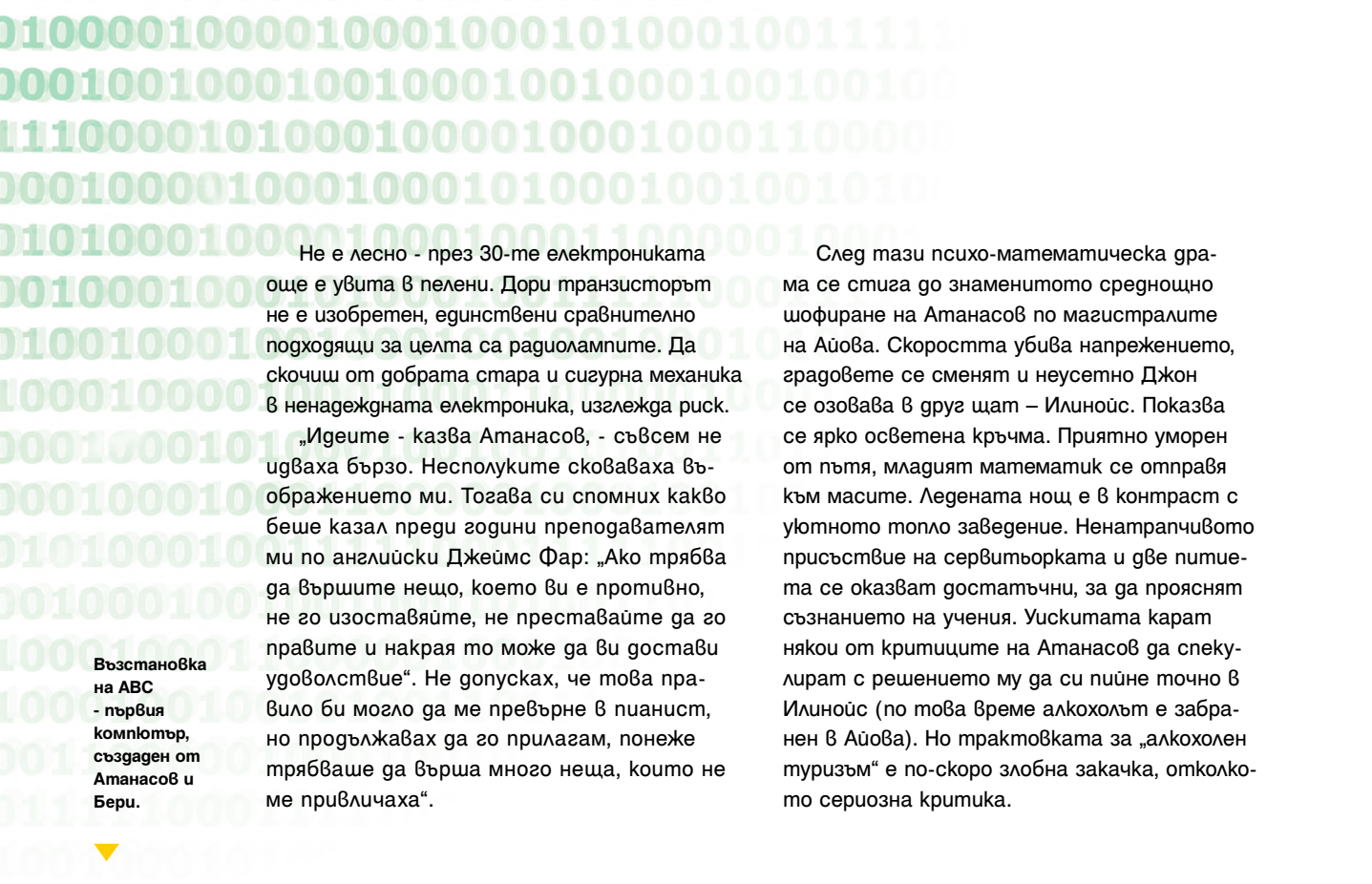
МАТЕМАТИКА ПО ВРЕМЕ НА ДЕПРЕСИЯ

В средата на 30-те САЩ са във вихъра на тежка икономическа криза. Джон Атанасов се захваща с нещо утопично, но наложително в работата му. Като рационален човек, той започва с анализ на съществуващите сметачни машини. Разделя ги на аналогови и цифрови, месеци наред умува над идеята за нов подход. Все по-често мислите му прескачат към изцяло нов електронен принцип.

Семейните задължения не нарушават работата по докторската дисертация. През 1929 г., година преди защитата, младото семейство с малката им гъщеричка Елзи пристига в Медисън. Пролетният семестър вече е започнал, но без да се съобразява с обяснимата съпротива на ръководителя си проф. Джон ван Флек (нобелов лауреат), Атанасов записва курсове по квантова механика, електродинамика и теория на еластичността в средата на втория семестър и успешно ги завършва. Остава само защитата на дисертацията „Диелектрична константа на хелия“.

Именно тя е причина Атанасов да нагази в дълбоките води на сериозните изчисления. Година по-късно той пише: „Такива пресмятаня

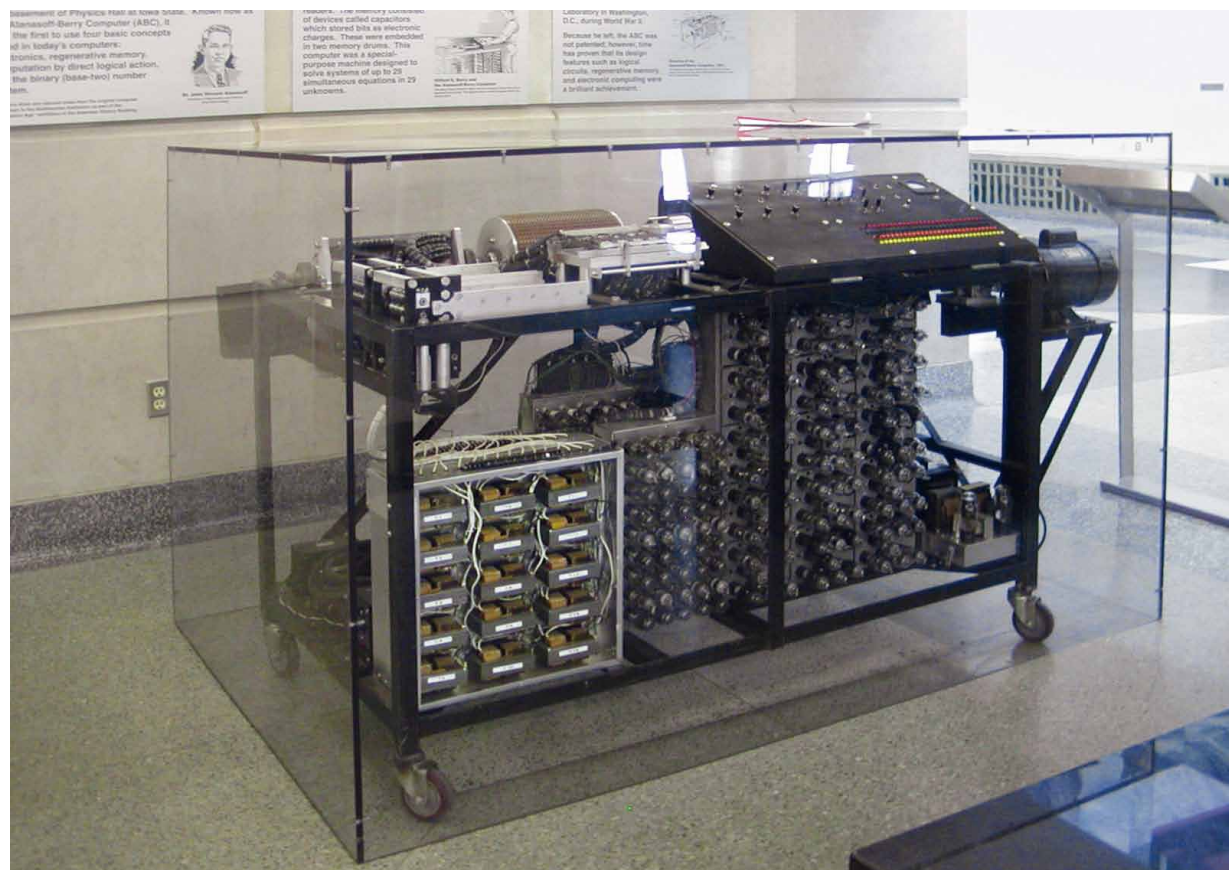

Не е лесно - през 30-те електрониката още е уята в пелени. Дори транзисторът не е изобретен, единствени сравнително подходящи за целта са радиолампите. Да скочиш от добрата стара и сигурна механика в ненадеждната електроника, изглежда риск.

„Идеите - казва Атанасов, - съвсем не идваха бързо. Несполуките сковаваха възбуждението ми. Тогава си спомних какво беше казал преди години преподавателят ми по английски Джеймс Фар: „Ако трябва да вършите нещо, което ви е противно, не го изоставяйте, не преставайте да го правите и накрая то може да ви остави удоволствие“. Не допусках, че това правило би могло да ме превърне в пианист, но продължавах да го прилагам, понеже трябваше да върша много неща, които не ме привличаха“.

След тази психо-математическа грама се стига до знаменитото среднощно шофиране на Атанасов по магистралите на Айова. Скоростта убива напрежението, градовете се сменят и неусетно Джон се озовава в друг щат – Илинойс. Показва се ярко осветена кръчма. Приятно уморен от пътя, младият математик се отправя към масите. Легената нощ е в контраст с уютното топло заведение. Ненапращливото присъствие на сервитьорката и две питиета се оказват достатъчни, за да прояснят съзнанието на учения. Уискитата карат някои от критиците на Атанасов да спекулират с решението му да си пиине точно в Илинойс (по това време алкохолът е забранен в Айова). Но трактовката за „алкохолен туризъм“ е по-скоро зловна закачка, отколкото сериозна критика.

Възстановка на ABC - първия компютър, създаден от Атанасов и Бери.

*Не исках да изследвам в тази област и да изобретявам,
но унило направих завой в тази насока.*

Големият учен акад. Ангел Балевски казва: „Не можеш да развиеш нещо, ако преди това не е било навито“. В този бар, гостатъчно галеч от кабинета, Атанасов мислено създава запомнящо устройство, наричайки го jogging – възхновено от детския спомен за момчето, което, тичайки към пазара, си повтаря: „гузина яйца, фунт масло, гузина яйца...“

Взема и другото важно решение - да използва двоична система с основа едно и нула. След многобройните месеци пресмятане си дава сметка, че точно този метод ще е в основата на сметачна машина, базирана изцяло на електроника. „Основата на числата е нещо като метричната система, календарната реформа и промените в азбуката; такива неща не се правят. Успокоявах се, че става въпрос за научни цели, изискващи висока точност, а повечето хора няма да се нуждаят от това.“

ДЖОН АТАНАСОВ: ДА

В мразовитата нощ в Илинойс Атанасов достига до 4-те основни решения за своя проект, валидни и до днес: използването на електрически и електронни средства; двоичния код; регенеративните кондензатори за паметта; пресмятанаята ще се извършват с директни логически действия и вакуумни електронни лампи, а не чрез изброяване.

Идеята е да се приближат до принципа на работа на мозъка. От началото на 1938 г. до пролетта на 1939 г. ученият проектира основните структурни възли на бъдещата машина. За да се стигне до работещ модел обаче, е нужен човек, разбиращ от електроника. Атанасов получава субсидия от 650 долара и наема Клифърд Е. Бери - „един твърде специален студент“, чийто избор е

„едно от най-добрите неща, които можеха да се случат на проекта“. Двамата презграждат 12-метрова ниша в студентската работилница – творческото им убежище през следващите години.

Първо тестват теоретичните електронни методи за смятане, разработени от Атанасов. Регуват се възходи и падения и двамата решават за начало да построят опростен модел – електронно-лампово устройство, което събира и изважда по метода на Атанасов. След по-малко от 2 месеца „първият компютър“ е пуснат в действие и успява да пресметне поставените задачи. Устройството събира и изважда двоични еквиваленти на 8-цифрени числа. Революционното е, че действията се извършват от електронни логически схеми.

Тази демонстрация води до ново финансиране от 850 долара, с които се поставя началото на проекта ABC (Atanasoff-Berry Computer). Парите съвсем не са гостатъчни, а с напрежването на работата изникват и госта противоречиви обстоятелства. Нова подкрепа в размер на 5330 долара дава на Атанасов и Бери необходимото спокойствие за завършването на компютъра - ръководството на колежа изведнъж вижда златна възможност в проекта.

Учените и администрацията се свързват с патентен адвокат, всички нужни документи са подготвени. Двамата се концентрират в работата си. През 1941 г. по време на служебно пътуване Атанасов се среща с Джон Мокли. Разговорът се върти около компютрите, а за изобретателя е удоволствие да сподели със съмишленик идеите си. Същата година последва „приятелско“ посещение на Мокли в дома на Джон. Атанасов едва ли си е давал сметка колко наивно постъпва, отправяйки поканата. Мокли си тръгва след седмица, добре запознат с детайлите на ABC.

”
Успокоявах се, че става въпрос за научни цели, изискващи висока точност, а повечето хора няма да се нуждаят от това.
“

ЖЕРТВИ НА ВОЙНАТА

В края на годината идва Пърл Харбър, САЩ се включват във Втората световна война. Науката и смятането обяснимо губят привилегиите си. Атанасов го последно се бори да патентова изобретението, но по една или друга причина това не се случва.

На война като на война. Въпреки че възрастта на Джон не го задължава, той започва работа в Морската артилерийска лаборатория. Славата му го е изпреварила - през 1945 г. му е поверен проект за компютър, необходим на Управлението на военните арсенали. Година по-рано, без знанието на Атанасов, с подобна задача са натоварени Джон Мокли и Джон Екарт. В университета в Пенсилвания те разработват ENIAC, който през 1946 г. е готов - патентна собственост на двамата. Закономерно проектът на Атанасов е прекратен – вариантът на Мокли и Екарт е достатъчен за военните на този етап. На демонстрацията ENIAC спира гръх на всички присъстващи, за 20 секунди пресмята траекторията на снаряд, летящ половин минута. Дотогава подобни изчисления се правели след сложна работа. Всички „сметачи“ - основно жени, остават без препитание. Като военна разработката е засекретена. Но краят на Втората световна слага начало на 30-годишна патентна война.

Всъщност жертва на войната е и самият ABC. Ръководството на колежа в Айова абсурдно решава да изнесе 320-килограмовия компютър от помещението, разглобява го на части, повечето от които са безвъзвратно изгубени.

Пада още една жертва – бракът на Джон и Лура. Да се живее с откривател, се оказва трудно. Години наред Лура полага усилия, но

пропастта помежду им става непреодолима. Тя се установява в Колорадо с трите деца и намира призванието си да рисува и да дава уроци. През 1949 г. Джон се жени за втората си съпруга – Алис.

ДЖОН VS. ДЖОН

Следват години на корпоративно издигане. Атанасов се оказва умел бизнесмен, живее охолно. През 1961 г. той напуска поста си на вицепрезидент в голяма компания и излиза в пенсия.

Не толкова добри бизнесмени се оказват Мокли и Екарт. След като напускат университета в Пенсилвания, те създават фирма за компютри. Бизнесът все още е госта несигурен - малко фирми имат нужда от такава техника и създателите на ENIAC са на път да фалират. Обхванати от паника, те се опитват бързо да продадат фирмата. Разчитайки на патентите си за регенеративна памет и за ENIAC, се надяват на добри пари, но не ги получават. Все пак фирмата им е продадена, макар и евтино, а след поредица от сливания през 1955 г. става част от Sperry Rand.

Пазарът е обсебен от IBM и Sperry Rand, владеещи 95% от компютърната промишленост на САЩ. Между двете фирми прехвърчат искри в борба за надмощие, преди да се стигне до сключването на тайно споразумение за технологично обединяване. Корпорациите си поделят милиони от патентни права. По-малките фирми нямат ресурсите за мащабни дела и години наред са принудени да плащат патентен рекет. Чашата на търпението прелива, когато през 1964 г. Sperry Rand получава главния патент за ENIAC и изисква от останалите

фирми за компютри отчисления за всичките 17 г. Започва битка, която се превръща в граматична съдебна епопея.

Ключова фигура в тази сага е Джон Атанасов с неговия ABC. Целта на адвокатите на оцетените фирми е да докажат, че компютърът на Атанасов и Бери, въпреки че не е патентован, е първоизточник на всички последвали го разработки – ENIAC, EDVAC, UNIVAC. 64-годишният Джон, примирил се с ролята на изобретател в сянка, е изправен пред сериозно предизвикателство. Няма патент, няма и изобретение. Дали е така?

На 26 април 1967 г. при Атанасов пристига Алън Къркпатрик. Патентният адвокат, който ще се изправи срещу Sperry Rand, е научил за него от споменатите „Електронни цифрови системи“. Той предоставя на изобретателя копия от патенти на регенеративната памет, за да прецени кои от тях

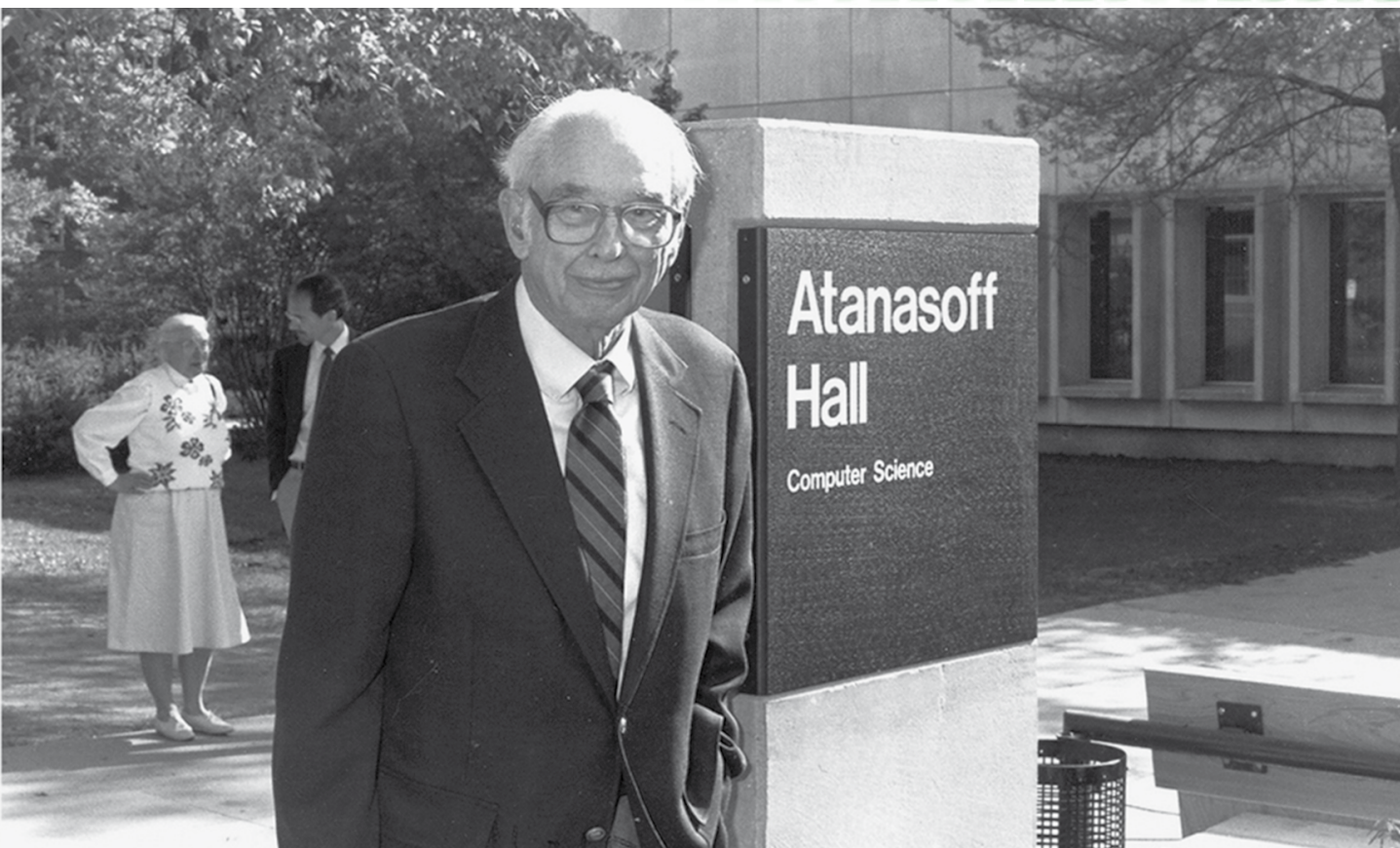
са заимствани от него. С подобна молба се обръщат и адвокатите на Honeywell, но казусът е по-сложен - патентът на ENIAC.

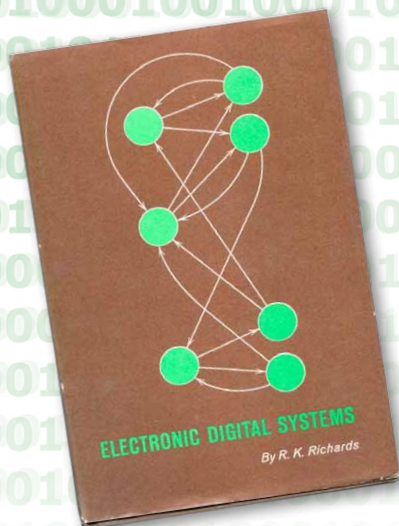
Обобщените претенции на Sperry Rand звучат така: „Днес в САЩ нито една машина за обработване на данни от каквото и да е естество не се произвежда, без да са използвани изобретения, обхванати от този патент“. Победата в процеса би донесла на компанията стотици милиарди.

Атанасов обаче решава да се включи в битката срещу нея, това е шанс за позакъсняло възмездие. На делото, за ужас на своите адвокати, той заявява, че освен свигетел би могъл да е и ищец, искайки да бъде признат поне за съавтор на ENIAC.

Джон се заема да проучи в детайли документите. Четейки патентите на ENIAC, открива, че госта от авторските претенции са фигурирали в документацията, която

Атанасов през
университета
в Айова,
където
разработва
ABC, а една от
залите днес
носи неговото
име.

Книгата на Р. К. Ричардс „Електронни цифрови системи“, от която започва епопеята, довела до признанието за Джон Атанасов.

четвърт век по-рано са обсъждали с Мокли в дома му. Крайният изход на процеса изцяло зависи от аргументираното възпроизвеждане на събитията 30 години назад.

ЗАКЪСНЯЛА ПОБЕДА

Проучването на сложната терминология, особено от дистанцията на годините, е трудоемко. В началото адвокатите на Honeywell се сдобиват само с един важен документ – Меморандума на Атанасов до ръководството на колежа в Айова, описващ ABC. Малко по-късно е открита и подготвената от Атанасов и Бери заявка за патент.

За съжаление, вече не е сред живите Клифърд Бери – инженерът умира 4 г. преди процеса, а случаят е вписан като самоубийство. Обстоятелствата обаче са съмнителни – Бери е намерен в леглото си с найлонова торба на главата и... оправени завивки върху ръцете. „Самоубийство - казват властите“, е лаконично-саркастичният коментар на Атанасов.

За него е въпрос на чест да се справи с показанията и го прави. Блестящата му па-

мет, педантично съхраняваната документация и умелото боравене с терминологията водят бавно, но сигурно процеса към победа. На бял свят излизат мръсните трикове на Sperry Rand, нарушени закони, подмолни действия. Заимствани са патенти и от групи изобретатели, нарушено е антимръсното законодателство.

Съдебният процес е паметен. Показанията на 150 свидетели, само тези на Атанасов са 1338 страници. Епичната битка се води на два фронта - за честта на откривателите и за милиардите на корпорациите.

В крайна сметка най-фундаменталното откритие на столетието получава своя откривател. Решението на съдия Ларсън обхваща 248 стр. с приложение от 60. Целият патент на ENIAC е признат за недействителен. Част от текста гласи, че „предметът на претенциите от страна на ENIAC е извлечен от идеите на Атанасов и авторството на ENIAC произтича също от Атанасов“. „Екарт и Мокли не са изобретили първи автоматичен електронен цифров компютър, а са заимствали устройството от г-р Джон Винсент Атанасов“.

Всичко завършва с парично споразумение, естествено, за милиони. По соломоновски на 19 октомври 1973 г. се слага край на славния процес. На 20-и цялата американска преса гръмва, но... с груга новина - решението на Никсън да уволни прокурора по разследването „Уотъргейт“, което в крайна сметка води до оставката на президента.

Разбира се, това не е единствената причина за мълчанието на пресата. Сложната материя, обемът и митът за изобретателския принос на Мокли и Екарт години наред внасят объркване, игнорирайки приноса на Атанасов в историята на компютрите.

”

До моето идване в България през 1970 г. никой от семейството ни не се е връщал. Но у дома са запазени много спомени и любов към нея.

“

ДА ОТКРИЕШ ОТКРИВАТЕЛ

Споменатата няколко пъти книга „Електронни цифрови системи“ за пореден път се оказва фактор. 3 години преди края на процеса, далеч от мястото на събитията, отвъд желязната завеса, неколцина български математици се натъкват в руския превод на книгата на името „Атанасов“. Типичната фамилия приковава вниманието на инж. Георги Алипиев, който споделя информацията с инж. Кирил Боянов и в крайна сметка достига до акад. Благовест Сендов. Без да губи време, той изпраща писмо до университета на Айова с молба за повече информация. Не след дълго получава адреса на Атанасов.

В разгара на лятото на 1970 г. проф. Сендов пише до изобретателя с молба да изпрати биографични сведения за себе си и за евентуален български произход. По това време му гостува Айва (Иван Атанасов е починал през 1956 г.). С помощта на майка си Джон и съпругата му Алис възстановяват родовата история.

БЪЛГАРСКАТА СЛЕДА

Тя започва през далечната 1875 г. в ямболското село Бояджик. България е част от Османската империя. Дядото на Джон – Атанас Иванов, се жени за Яна Желязкова от съседното село Омарчево. За разлика от покойния му баща Атанас не се спогаждал с османлиите. За трагичната гибел на баща си Иван научил от майка си Яна. Ето как преразказва тези събития Айва Атанасова:

„Жителите на Бояджик не били добре подготвени. Чували за кланетата в другите селща, но били беззащитни. Една ранна утрин през август 1876 г. Бояджик осъмнал обграден от войска. Атанас трескаво издълбал в корените на черницата гупки, изсипал в тях семейните златни монети и ги замазал с кал. Накрая ги затрунал със земя. Срещнал се със съселяни на мегдана. Обсъдили положението и изпратили парламентъори до пашата да

го попитат как да предотвратят сблъсъка. Пашата решил да им даде малък шанс. Жителите на Бояджик били изведени извън селото и откарани на селското пасбище. Само на децата, старците и немощните било разрешено да останат.

На мъжете било разрешено да тичат, за да спасят живота си, преследвани от турски войници. Единствените укрития били дълбоките ровове. Атанас бягал с всички сили, носейки невръстното момченце до гърдите си. Скоро бил достигнат и въпреки молбите за милост бил прострелян, а куршумът завинаги белязал челцето на малкия Иван. В жестоката суматоха Яна била съборена на земята. След като се свестила, видяла мъртвия си мъж. Детенцето не се виждало никъде. Тя трескаво започнала да го търси, но напразно. Когато се върнала до тялото на съпруга си, съзряла рожбата в ръцете му. Грабнала го и се скрила в един от окопите, после побегнала към съседното село, но то вече било нападнато и опожарено. Единственото укритие пред очите на Яна била бчва за вино.

Атанасов с
най-голямата
си внучка в
България през
1971 г.

▲
Акад.
Благовест
Сенгов -
първият
български
учен, свързал
се с Атанасов,
му връчва
наградата на
БАН, 1983 г.

Добре, че наблизко имало стълба и изтощената жена се спуснала на гъното с бебето в ръце. 4 дни стояла там без вода и храна, на ръба на силите си, тя отчаяно потропала по стените. Една баба дочула странните шумове и ѝ помогнала.“

Младата вдовица се върнала в Бояржик, за да търси скритото злато, но от жълтиците нямало и помен. Останала само със сватбения подарък от Атанас – наниз златни монети, предвидливо защит в подгъва на носията.

Изминала година, Яна се омъжила за млад вдовец с 8-годишно момиченце. След Освобождението настъпили по-добри времена. Когато Иван бил на 13, от Америка се върнал вуйчо му Константин. Предложил на Яна да го отведе и въпреки майчината обич, тя продала наследствените си земи, за да прати сина си на по-добро място.

Иван Атанасов попаднал в страната на неограничените възможности. Започнал да учи и работи, научил английски. След много перипетии се дипломирал като електроинженер, не след дълго се оженил за Айва Парги, появил се и първородният му син с пророческото име Джон Винсент (победител).

Тези разкази ще донесе на българска земя Джон Атанасов. На 24 ноември 1970 г. той и Алис кацат в Западна Германия, наемат автомобил и потеглят към България. Графикът на учения е запълнен, но

сърцето го тегли към родното бащино село. Там хората го посрещат подobaващо – на площада са строени пионери, старци го прегръщат и целуват...

ИВАНОВЪТ СИН

Дълбоко развълнуван, Атанасов отговаря на приветствията: „Съселяни мои и на моя баща! Гордея се с вас така, както съм горд с моя американски народ, който навремето разбра още малолетния ми баща и му протегна ръка!“

Оказва се, че Атанасов има над 200 родственици. Открива братовчед на баща си, който му показва последното писмо до България от 1954 г. В село Омарчево среща племенниците си, а в Новоселец - сестрата на баща си Велика. Почти на смъртен огър, старицата разбира кой е гостът: „Ивановът син!...“

Следват срещи с учени и типичните в духа на 70-те обиколки из местните ТКЗС-та. Атанасов проявява искрен интерес, самият той се занимава с отглеждане на зеленчуци, има 200 крави.

В последния ген е удостоен с най-високото българско научно отличие – орден „Кирил и Методий първа степен“ – за големи заслуги и принос в науката. Българският народ пророчески признава откривателя 3 години преди американският съд да се произнесе по историческото дело.

Световното признание обаче все още предстои. Следва усилена кореспонденция между акад. Сенгов и Джон. Най-съществената тема е номинацията за Нобелова награда – предвид политическата обстановка Атанасов се интересува има ли възможност подобно предложение да дойде от България. Започва подготовка, която ще продължи дълго. До последния си миг откривателят се надява да получи отличието.

През 1985 г. в България предстои да се организира с ЮНЕСКО международна конференция „Децата на информационния век“ - удобен повод Атанасов отново да гостува в родината на баща си. Този път идва със сина си - Джон-младши.

МОСТ МЕЖДУ ЕЗИЦИ

Във Варна Атанасов говори за голямата си научна мечта, над която работи години - всички азбуки по света да бъдат фонетични по подхода на древните гърци. Дългогодишният интерес към различните писмености провокира у него желанието да сътвори нова, пригодена както за хората, така и за машините. Според Атанасов високият процент неграмотност при американците донякъде се дължи на несъвършенството на писмения английски. За него кирилицата е далеч по-удачна и универсална. Тази мечта обаче остава непостижната.

На път за София ученият намира време за селото на баща си. Настъпва веселие. Деца в носии поднасят цветя, кметлицата чете слово. Сред сърдечните разговори е поднесена пуйка. Съвсем символично и доня-

къде пророчески, Джон предгостава ритуала с разрязването на сина си – предавайки му щафетата на родовата връзка. Това се оказва последното идване на Атанасов в България.

На 13 ноември 1990 г., на церемония в Белия дом, президентът на САЩ Джордж Буш му връчва най-високата гържавна награда – Национален медал на технологиите. Признанието идва, макар и 20 г. след българското.

Джон Атанасов приключва земния си път на 15 юни 1995 г., на 91 г., в дома си в Мериленд. Признат за бащата на компютъра, името му остава в учебниците, а създадените от него технологии променят из основи ежедневието на всички ни...

Авторката благодари за съдействието на Териториалната организация на Научно-техническите съюзи в Ямбол, на председателя ѝ инж. Ангел Ангелов и главния счетоводител Милен Михайлов, както и на секретаря на читалище „Джон Атанасов“ в Бояджик - Нели Хаджиева.

Джон Атанасов при гостуването си в Ямбол, където в последния си ген в България той е обявен за почитен гражданин.

